

מה נבקר 42

משפט, תקשורת ומה שביניהם

"משפט ותקשורת", זהו נושא החטיבה הפותחת גיליון זה ומוקדשת לזכרו של עמיתנו וידידנו פרופ' זאב סגל, שהלך לעולמו בטרם עת בתחילת השנה. בחוברת הקודמת פרסמנו את מחקרו האחרון על השפעת התקשורת על עמדות הציבור במשפט קצב. כאן סופדים לו תחילה נשיא המדינה, שמעון פרס (שסגל כיהן בעבר הרחוק כראש לשכתו), ונשיא בית המשפט העליון בדימוס, אהרן ברק. דן כספי פותח את מאמרי החטיבה בהצגת יחסי הגומלין בין משפט לתקשורת כמערכת יחסים מורכבת בין שני מוסדות עתירי עוצמה והשפעה. עמית שכטר מחפש חלופות רעיוניות למטפורה הדומיננטית לחופש הביטוי: "שוק הדעות". משה נגבי דן בעיתונות שכובלת את עצמה כפי שהתגלתה בפרשת קם-בלאו. יובל קרניאל רואה בסוביידיזם עיקרון בעייתי ומיותר המגביל את חופש העיתונות. ענת פלג דנה בשינויים שחלו בסיקור המשפטיים הפוליטיים העממיים באמצעי התקשורת (לא רק העממיים) בישראל. אורה הרמן עוסקת במשפט אייכמן שהשנה מלאו חמישים שנה לעריכתו, ובשידוריו בקול ישראל, ומוכיחה בעבודת תיעוד מדוקדקת כי להאשמתו המקובלת של ראש הממשלה דאז דוד בן-גוריון בניסיון להפיק משפט ראווה אין סימוכין של ממש. עדה יורמן מסיימת חטיבה זו בסיפורו של איש שהמשיך להיענש גם אחרי שריצה את עונשו: טכנאי הגרעין מרדכי ואנונו והבניית דמותו כאיום על החברה. פיקוח חברתי, היא אומרת, אינו נקשר רק במערכת אכיפת החוק.

יחיאל לימור, ברוך לשם ולאח מנדלזיס מציגים מודל של "מחזור חיים יחצ'ני" לפוליטיקאי הישראלי. עלינא ברנשטיין, לאה מנדלזיס וענבר שנהר מנתחות נרטיב של זהות לאומית מסוכסכת בסרטים דוקומנטריים על קבוצת הכדורגל הערבית הישראלית "בני סכנין". במסע על כנפי תולדות העיתונות והתקשורת העברית היהודית בתפוצות מביא חוקר עיתונות ההשכלה משה פלאי את מדור ביקורת הספרים בביטאון ההשכלה המאסף כמקור חשוב לשחזור מדף הספרים של אנשי ההשכלה במאה השמונה-עשרה. ומכדורגל –

לאפנה. גדעון קוץ מציג זווית לא מקובלת של פעילותו של העיתונאי, המסביר והמדינאי הציוני נחום סוקולוב כ"מבקר אופנה" בשירות "האני הקיבוצי" היהודי-ציוני שעורר ויכוח סוער דווקא בנושא זה בחברה היהודית המסורתית בפולין בראשית המאה העשרים. רישאר איון מספר, ברוח התקופה, על אחוות הפועלים בעיתון סוציאליסטי ביהודית-ספרדית של יהודי סלוניקי בתחילת המאה הקודמת. ז'רמי גדז' חקר את יחסה של העיתונות היהודית בצרפת לאיטליה הפשיסטית בשנים 1922-1939. רונית פישר בדקה את יחס הקהילה היהודית בבריטניה ועיתונה ג'ואיש כרוניקל לפליטים היהודים שנמלטו לבריטניה בשנות השואה. יגאל בן-נון מציג את השימוש בכרוזים ובגילויי דעת בידי הקהילה היהודית במרוקו בשנות השישים של המאה הקודמת, אך גם בידי נציגי ישראל והמוסד שם. חיים גרוסמן מספר כדרכו, עם תיעוד מלא, על תולדות איגרות ראש השנה שחגגנו זה לא כבר בתפוצה היהודית ובישראל. ומכאן, כרגיל, למדורי המחקר והספרים.

גיליון זה של הוא האחרון שיוצא לאור באחריותו של פרופסור יוסף גורני, שמסיים תקופת כהונה של שבע שנים בראשות המכון לחקר העיתונות והתקשורת היהודית. מכון שאותו הקים למעשה מחדש אחרי שנות תרדמה ארוכות מדי. תשע חוברות קשר בהנהגתו הן דוגמה להצלחת המשימה שנטל על עצמו (בהתנדבות) ושאותה ביצע בחכמה, בכישרון, ביעילות ובאדיבות, תוך הקפדה על רמה מדעית גבוהה – תכונות שאפיינו וממשיכות לאפיין את מהלך הקריירה הארוכה שלו. וארשה לעצמי לומר – גם בידידות, שבלעדיה שום דבר לא היה קורה. הוא יישאר, כמובן, אתנו במערכת ויתרום מפרי מחקריו הנמשכים ללא לאות. יורשו בראשות המכון הוא ידיד ומשתתף ותיק בקשר, פרופסור יעקב שביט. אנו מקדמים אותו בברכה חמה ורואים בהסכמתו למינוי זה ערובה למימושה גם בעתיד של ברכתנו המסורתית:

קריאה נעימה ומועילה ולהתראות בגיליון הבא,

גדעון קוץ